

معاون امور بین‌الملل سازمان علمی و فرهنگی آستان قدس رضوی مطرح کرد

زیارت، فراگیرترین سامانه فرهنگی دنیا

۲

آشنایی با تاریخچه کتابخانه و

کتاب‌داری در آستان قدس رضوی

۴۳۵ سال کتاب‌داری

کتابخانه‌ها نقش ارزنده‌ای در شکل‌دهی و تکامل دانش بشری دارند. این مراکز در طول تاریخ توانسته‌اند فرصت‌های گرانبهایی را در اختیار دانشمندان و پژوهندگان دانش قرار دهند که این نبود جز به مدد کتابداران؛ یعنی کسانی که سالیان سال محافظان مکتوبات بشری بوده و هستند. کتاب و کتاب‌داری نیز سابقه‌ای دیرینه در فرهنگ و تمدن اسلامی و ایرانی دارد و اسنادی که در این خصوص در مرکز اسناد آستان قدس رضوی موجود است گواه بر این مدعاست. در این گزارش، به مناسبت هفته کتاب و کتاب‌خوانی، نظری بر فعالیت کتاب‌داری و کتابداران در این آستان مقدس می‌اندازیم.

قدیمی‌ترین اسناد مربوط به کتاب‌داری و کتابخانه، در مرکز اسناد آستان قدس رضوی نگهداری می‌شود ...

خبر

تولیت آستان قدس رضوی در جمع مدیران بنیاد بهره‌وری موقوفات مطرح کرد

ضرورت توجه به رفع نیازهای کشور و مردم در عرصه تولید

تولیت آستان قدس رضوی رویکرد این آستان مقدس در عرصه تولید و اقتصاد را توجه به رفع نیازهای کشور و مردم دانست.

حجت‌الاسلام والمسلمین احمد مروی در دیدار مدیران بنیاد بهره‌وری موقوفات آستان قدس رضوی با بیان آیه شریفه «لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ» به تعبیر «احسن» در قرآن کریم اشاره کرد و گفت: عمل خداوند «احسن» است و قرآن کریم نیز انسان‌ها را به انجام عمل احسن سفارش کرده است. «عمل احسن» به معنای بافضیلت‌تر بودن یک عمل نسبت به عمل خیر دیگر است. به دنبال عمل احسن بودن به معنای عدم اکتفا به شرایط موجود و تلاش مستمر برای بهبود شرایط است. شرکت‌ها و مؤسسه‌های تولیدی وابسته به آستان قدس رضوی همواره باید به دنبال مدیریت و تولیدات احسن باشند؛ تولیداتی که به نام این دستگاه مقدس روانه بازار می‌شود باید از بهترین و بالاترین کیفیت برخوردار باشند.

بر اساس گفته پیامبر اکرم(ص) که می‌فرمایند: خداوند دوست دارد اگر کسی از شما کاری انجام می‌دهد، آن را محکم و بی‌عیب انجام دهد، باید در امور تا حصول نتیجه استقامت و پایداری کرد. تلاش و کوشش باید همراه با آینده‌نگری و اتخاذ تدابیر مناسب برای حصول نتیجه مطلوب باشد.

تولیت آستان قدس رضوی افزود: یکی از تأکیدات رهبر معظم انقلاب فراهم‌آوری منابع پایدار برای آستان قدس رضوی در راستای خدمت‌رسانی هر چه مطلوب‌تر به زائران است که ما موظف هستیم با مدیریت احسن به این رهنمود معظم‌له‌جامه عمل ببوشانیم. البته هر نوع فعالیت اقتصادی را در شأن آستان قدس رضوی نمی‌دانیم؛ رویکرد آستان قدس در عرصه تولید و اقتصاد باید با نگاه به رفع نیازهای کشور و مردم باشد. همچنین در فعالیت‌های اقتصادی آستان قدس باید حدود و ثغور شرعی کاملاً و با حساسیت رعایت شود و باید مراقب حفظ اعتبار اجتماعی آستان قدس بود و کسب درآمد از هر راهی قابل پذیرش نیست. حفظ موقوفات و اجرای کامل نیت واقفان نیز وظیفه ماست، هیچ یک از بخش‌های آستان قدس شرعاً و قانوناً حق ندارند موقوفات را بدون رعایت جهات شرعی و خلاف نیت واقفان صرف کنند.

همچنین در این دیدار «سیدمهدی سیدی» به عنوان رئیس بنیاد بهره‌وری موقوفات آستان قدس رضوی منصوب و از تلاش‌های دکتر مالک رحمتی، قائم مقام تولیت آستان قدس رضوی که پیش از این با حفظ سمت عهددار این مسئولیت بود، قدردانی و تشکر شد.

نگاهی به زندگی و زمانه سرسلسله سادات رضوی در سالروز رحلت وی

سرگذشت موسی مُبَرِّق و فرزندان‌ش

که طی ۶قرن بعد، در مناطق گسترده‌ای از ایران، هند و بین‌النهرین ساکن شدند و از میان آن‌ها، شخصیت‌های برجسته دینی و سیاسی برخاستند؛ افرادی مانند میرسیدعلی رضوی که طبق گزارش اسکندربیک منشی در کتاب «عالم‌آرای عباسی»، حاکم قزوین در دوره حکومت شاه تهماسب یکم صفوی بود. حسین بن محمدتقی نوری در کتابی با عنوان «البدر المشعشع فی احوال ذریة موسی المبرقع» که آن را در سال ۱۳۰۸قمری / ۱۲۷۰شمسی در بمبئی به چاپ رساند، شرح مفصلی درباره سلاله سادات رضوی از نسل موسی مبرقع به دست داده است.

برخی از مورخان بر این باور هستند که سلسله سادات رضوی، از دوره تیموری به مشهد مهاجرت

هادی(ع) در سال ۲۵۴قمری شرایط موسی مبرقع در عراق هم، دستخوش تغییر و نابسامانی شد. به همین دلیل، به ایران آمد و پس از حوادثی چند، در سال ۲۵۶قمری وارد شهر قم شد و در جوار مضجع شریف عمه بزرگوار پدرش، حضرت معصومه(س) سکونت اختیار کرد و تا سال ۲۹۶قمری که در حدود ۸۲ سالگی دار فانی را وداع گفت، ساکن قم بود. صفت «مبرقع» (برقع‌پوش یا روی پوشیده) را از آن رو به موسی بن محمد(ع) داده‌اند که ابتدا با صورتی پوشانده شده وارد قم شد. به دلایلی که چندان معلوم نیست، در ابتدا برخی از اعراب ساکن قم، با سکونت وی در این شهر مخالفت کردند، اما بعد که جایگاه نسبی و معنوی وی را شناختند، از کار خود پشیمان شده و موسی مبرقع را به قم دعوت کردند.

■ شکل گرفتن سلاله سادات رضوی

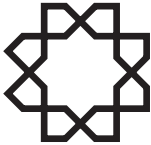
فرزندان و نوادگان موسی مبرقع در قم، به تدریج جمعیتی پرشمار شدند و سلسله جلیله سادات رضوی را در این منطقه شکل دادند. ابوسلیمان بناکتی، مورخ دوره ایلخانی در کتاب تاریخ خود می‌نویسد: «فرزندان موسی مبرقع را رضویه می‌گویند و در قم مقیم هستند». این روایتی است که مورخان دیگر از جمله «ابن‌عَیْنه» در «عمدةالطالب» و «ابن شدقم» در کتاب «تحفه الازهار» آورده‌اند. به تدریج جمعیت سادات رضوی از نسل موسی مبرقع، چنان فزونی یافت

یادم می‌ماند باید دسته‌بندی کنم. ازین به بعد با خوبان کتاب، دست و دل‌با‌ز باشم و عذر بعضی‌ها را بخوام. عذر شلخته‌ها و بی‌خیال‌ها و باری به هر جهت‌ها را. به این مدل آدم‌ها یک عدد قاشق هم نباید خواندم؛ «یک کتاب امانت داده شده یک کتاب از دست رفته است. این را داغ دیده‌هایش خوب می‌فهمند».

به مریم فکر می‌کنم و خاطرات قشنگمان. به بزرگانی که عمر و اندیشه و جان می‌گذارند برای نوشتن یک مجموعه. هر چند نمی‌خواهم تلخ باشم اما نمی‌شود.

پی‌نوشت

امیرالمؤمنین(ع): امانت‌داری، اساس و پایه دین است.

محمدحسین نیکبخت |

مطابق آنچه در منابع تاریخی آمده است، امام جواد(ع) از همسر پاکدامن و بزرگوار خود، بانو سمانه مغربیه، دو فرزند پسر داشت؛ امام هادی(ع) و موسی مشهور به «مُبرِّق». بیشتر وایستگان به سلسله جلیله سادات رضوی در ایران، از فرزندان موسی مبرقع، پسر دوم امام جواد(ع) هستند؛ امامزاده بزرگوارِی که مرقد وی در محله «چهل اختران» قم، مورد توجه و احترام مردم متدین این شهر قرار دارد. امروز مصادف با ۲۲ ربیع‌الثانی، سالروز درگذشت موسی مبرقع است.

■ ولادت در مدینه، وفات در قم

موسی مبرقع، چنان که شیخ عبدالله بحرانی در «عوالم العلوم» اشاره کرده است، در سال ۲۱۴قمری و در شهر مدینه متولد شد. او تا زمان شهادت امام جواد(ع)، یعنی حدود سال ۲۲۰قمری در مدینه ساکن بود و ظاهراً در حدود ۶سالگی، همراه با برادرش، امام هادی(ع) به عراق رفت و مدتی بعد، در جوانی ساکن کوفه شد. موسی ظاهراً تا زمان شهادت برادر بزرگوارش امام هادی(ع) در عراق ماند و از متون تاریخی چنین برمی‌آید که با دانشمندان آن روزگار بغداد، ارتباطاتی داشت. مشهورترین روایتی که از موسی مبرقع نقل شده، مربوط به همین ارتباط است؛ یحیی بن اکثم، قاضی مشهور بغداد که در مناظره علمی از امام جواد(ع) شکست خورده بود، برای جبران آن شکست، پرسش‌هایی را از موسی مبرقع پرسید و از وی خواست تا پاسخ آن‌ها را از امام هادی(ع) بپرسد و به وی بگوید. مطابق آنچه در برخی کتاب‌های حدیثی شیعه مانند «الاختصاص» و «تحف‌العقول» نقل شده است، «موسی مبرقع می‌گوید: خدمت برادرم علی بن محمد(ع) رسیدم و پس از موعظه‌هایی که به من فرمود و سبب شد در حق آن حضرت بصیرت یافتم و ضرورت اطاعتش را شناختم، عرض کردم: قربانت شوم، این‌اکثم مسائلی را از من پرسیده که جواب دهم، حضرت تبسمی کرد و فرمود: فتوا دادی؟ عرض کردم: نه! نمی‌دانستم. فرمود: چه بود؟ عرض کردم، سؤالات او از این قرار است». مجموعه پاسخ‌های دقیق و عالمانه امام(ع) به این پرسش‌ها، در صحیفه‌ای به نام «اجوبه یحیی بن اکثم» گردآوری و در متون روایی شیعه حفظ شده است. با شهادت امام

ویژه فرهنگ و معارف رضوی

| سال دوم | ویژه نامه ۲۸۳ |

تفسیر | آیت‌الله علم‌الهدی

بشارت‌های قرآن به وجود اقدس امام زمان

۲

گفت‌وگو با نویسنده کتاب «بررسی فقهی اقتصادی حمایت از کالای ایرانی»

فقه اسلامی در خدمت اقتصادمقاومتی

۳

در باره شهید حجت الاسلام محمد زارع مؤیدی

امام محله‌ای که مدافع حرم بود

۲

یک روز با دانش آموزان مدارس امام رضا(ع) در اردوی کتاب

رنگ بخشیدن به زندگی

۴

نقد

«دشت مرموز» نمایی از واقعیت امروز

محمد میرکیانی در نشست بررسی و نقد کتاب «ماجرای دشت مرموز» گفت: این کتاب را با هدف بیان وقایع امروز جامعه با زبانی ساده و جدید برای نوجوانان و تکیه بر فرهنگ ایرانی نوشته‌ام. جلسه نقد و بررسی مجموعه کتاب «ماجرای دشت مرموز» به قلم محمد میرکیانی، نویسنده آثار کودک و نوجوان که شامل سه کتاب «جشن خرگوش‌ها»، «ملکه موش‌ها» و «بازی‌بازها» است از سوی دبیرخانه‌سی‌امین دوره هفته کتاب استان خراسان رضوی با مشارکت به‌نشر (انتشارات آستان قدس رضوی) برگزار شد. این مجموعه سه‌گانه توسط «به‌نشر» منتشر شده و نویسنده در داستان‌هایش به ارتباط و درک نوجوانان درباره مسائل جهان، آگاهی‌بخشی و شناخت آن‌ها نسبت به مسائل گوناگونی که در اطراف ما اتفاق می‌افتد، پرداخته است. حجت‌الاسلام جوان آراسته، منتقد، در این نشست گفت: «استفاده از شخصیت حیوانات در کتاب‌ها، نه تنها برای کودک و نوجوان بلکه برای بزرگسال هم قابل استفاده است و شاخص‌ترین اثر ادبی جهان در این سبک، «مزرعه حیوانات» اثر جورج اورول است. مهم‌ترین و پیچیده‌ترین مفاهیمی که بزرگان در حوزه سیاسی و اجتماعی بیان می‌کنند از زبان حیوانات در این اثر مطرح می‌شود و این سبک در آثار بزرگ فارسی‌زبانان نیز رایج است که همه این‌ها نشان‌دهنده اهمیت کتاب «ماجرای دشت مرموز» است و نباید آن را کتابی ساده دید و قصبه‌های بسپاری درباره واقعیت امروز جامعه در آن نهفته است.

فیلم‌کتاب زندگی

رقیه توسلی | وسط هزار تا کار ریز و درشت یکهو یاد هم‌کلاس قدیمی‌ام می‌افتم، مریم‌جان پرتلاش. نویسنده‌ای که نخستین کتابش وقتی رفت زیر چاپ، داغ‌داغ رساند دستم. آ‌ی که چقدر کیف دارد نویسنده‌ای کتابش را خودش هدیه بدهد به آدم. با عزت و احترام و فروتنی. هوس تجدید خاطرات می‌کنم. چاره‌ای نیست. می‌روم سمت کتاب‌هایم و قفسه به قفسه می‌گردم. اما کتاب مریم نیست که نیست. دفترچه یادداشت‌هایم را می‌جویم ... بعله! کتاب بی‌زبان را چند

سال قبل داده‌ام به هم‌کارم که بخواند. دی ماه۹۸ کجا، آبان۱۴۰۱ کجا! ورق می‌زنم... باز هم هست... مهر ۹۵ ... تیر ۹۷... شهریور۹۹... یعنی ۲۴جلد کتاب را داده‌ام و پیگیر برگشتنشان نشدم، چرا خب؟... رعنا و خانم رحمت‌زاده و طاهره، شماها چرا؟... می‌روم صفحات بعد ... دو جلد کتاب محبوبم را با ترجمه عالی قرض داده‌ام به زن و شوهری که از هم متاثرکه کرده‌اند و حالا هر کدام رفته‌اند پی زندگی تازه‌شان یک گوشه دنیا... توی صفحات بعد مغزم سوت می‌کشد. می‌خوانم که

سه نسخه از کلیدر را به کسانی داده‌ام که از قضا سوءسابقه هم داشته‌اند. مثلاً جلدپاره پس آورده‌اند! دفترچه را می‌بندم و در باب قرض ندادن یاد این جمله می‌افتم که توی اینترنت خواندم؛ «یک کتاب امانت داده شده یک کتاب از دست رفته است. این را داغ دیده‌هایش خوب می‌فهمند».

به مریم فکر می‌کنم و خاطرات قشنگمان. به بزرگانی که عمر و اندیشه و جان می‌گذارند برای نوشتن یک مجموعه. هر چند نمی‌خواهم تلخ باشم اما نمی‌شود.